

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2001-2002

10 JULI 2002

**Wetsvoorstel betreffende het recht
van minderjarigen op toegang tot de rechter**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR DE DAMES **de T' SERCLAES**
EN **NYSSENS**

De commissie voor de Justitie heeft voorliggend wetsvoorstel behandeld tijdens haar vergaderingen van 11 februari en 11 december 2001, 14 januari, 12 maart, 30 april, 18 juni en 10 juli 2002.

Gezien de nauwe inhoudelijke samenhang van voorliggend wetsvoorstel met het wetsvoorstel tot instelling van advocaten voor minderjarigen (stuk Senaat, nr. 2-256) en het wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden: de heer Dubié, voorzitter; mevrouw De Schampelaere, de heer Istasse, de dames Kaçar, Leduc, de heren Mahoux, Monfils, Ramoudt, mevrouw Staveaux-Van Steenberghe, de heer Steverlynck, mevrouw Taelman, de heer Vandenberghe, mevrouw Vanlerberghe, en de dames de T' Serclaes en Nyssens, rapporteurs.

2. Plaatsvervangers: mevrouw Bouarfa, de heer Cornil, de dames de Bethune, Laloy, de heer Malmendier, de dames Pehlivan en Van Riet.

3. Andere senator: de heer Happart.

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-626 - 2000/2001:

Nr. 1: Wetsvoorstel van mevrouw Taelman c.s.

2-626 - 2001/2002:

Nrs. 2 tot 4: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

10 JUILLET 2002

**Proposition de loi ouvrant l'accès à la justice
aux mineurs**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE PAR
MMES **de T' SERCLAES**
ET **NYSSENS**

La commission de la Justice a examiné la présente proposition de loi au cours de ses réunions des 11 février et 11 décembre 2001, 14 janvier, 12 mars, 30 avril, 18 juin et 10 juillet 2002.

Étant donné que la proposition de loi à l'examen est étroitement liée par le contenu à la proposition de loi instituant les avocats des mineurs (doc. Sénat, n° 2-256) et à la proposition de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge (doc. Sénat, n° 2-554) il convient

Ont participé aux travaux de la commission:

1. Membres effectifs: M. Dubié, président; Mme De Schampelaere, M. Istasse, Mmes Kaçar, Leduc, MM. Mahoux, Monfils, Ramoudt, Mme Staveaux-Van Steenberghe, M. Steverlynck, Mme Taelman, M. Vandenberghe, Mme Vanlerberghe, et Mmes de T' Serclaes et Nyssens, rapporteuses.

2. Membres suppléants: Mme Bouarfa, M. Cornil, Mmes de Bethune, Laloy, M. Malmendier, Mmes Pehlivan et Van Riet.

3. Autre sénateur: M. Happart.

Voir:

Documents du Sénat:

2-626 - 2000/2001:

N° 1: Proposition de loi de Mme Taelman et consorts.

2-626 - 2001/2002:

N°s 2 à 4: Amendements.

(stuk Senaat, nr. 2-554), dient ook naar de verslagen van deze wetsvoorstellen te worden verwezen (stukken Senaat, nrs. 2-256/6, 2-256/12 en 2-554/7).

In het kader van de bespreking werd op 14 januari 2002 een hoorzitting gehouden met de heren T. Moreau en B. Vankeirsbilck, en de dames I. Vervoort en C. Mangin. De hoorzitting wordt opgenomen als bijlage bij het verslag nr. 2-256/12.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE INDIENSTER VAN HET WETSVORSTEL

De toegang tot de rechter wordt als een algemeen rechtsbeginsel beschouwd. Ook het Europees Verdrag voor de rechten van de mens erkent dit principe. Een minderjarige die ondanks de artikelen 1, 13 en 25 van het EVRM zijn rechten niet of onvoldoende kan laten gelden voor de interne rechtbanken, kan een klacht indienen bij het Europees Hof voor de rechten van de mens.

Artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind bepaalt: « De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid.

Hier toe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.» Dit Verdrag is echter niet rechtstreeks toepasselijk in het Belgisch recht.

Volgens spreekster strekt dit wetsvoorstel ertoe de minderjarige in de hoedanigheid van verzoeker toegang tot de rechter te verlenen.

Momenteel kunnen minderjarigen in België slechts in rechte optreden door middel van hun wettelijke vertegenwoordigers, meestal een ouder. De principiële proces- en handelingsonbekwaamheid van de minderjarige is bedoeld als bescherming. De vraag rijst dan ook waarom een minderjarige niet bekwaam kan zijn om voor de rechtbank de bescherming van zijn rechten af te dwingen.

Schuchtere rechtspraak verklaart de rechtsvordering van een minderjarige al eens ontvankelijk. De algemene regel is echter dat de minderjarige niet zelf kan optreden. Doet hij dat toch, dan kan de verwerende partij, vóór elk verweer (*in limine litis*) een (opschortende) exceptie opwerpen, die de minderjarige verplicht zijn wettelijke vertegenwoordiger in tussenkomst te roepen. De exceptie houdt stand zolang de onbekwaamheid aanhoudt. Ze vervalt op

de faire également référence aux rapports relatifs à ces dernières propositions de loi (doc. Sénat nos 2-256/6, 2-256/12 et 2-554/7).

Dans le cadre de la discussion, la commission a organisé, le 14 janvier 2002, une audition de MM. T. Moreau et B. Vankeirsblick, et de Mmes I. Vervoort et C. Mangin. Cette audition figure en annexe du rapport n° 2-256/12.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR DE LA PROPOSITION DE LOI

Le principe selon lequel l'accès à la justice doit être garanti est considéré comme un principe universel du droit. Il est reconnu également par la Convention européenne des droits de l'homme. Le mineur qui, malgré les articles 1er, 13 et 25 de la CEDH ne peut pas ou pas suffisamment faire valoir ses droits devant les tribunaux de son pays, a la possibilité de déposer une plainte devant la Cour européenne des droits de l'homme.

L'article 12 de la Convention internationale des droits de l'enfant prévoit que « les États parties garantissent à l'enfant qui est capable de discernement le droit d'exprimer librement son opinion sur toute question l'intéressant, les opinions de l'enfant étant dûment prises en considération eu égard à son âge et à son degré de maturité.

À cette fin, on donnera notamment à l'enfant la possibilité d'être entendu dans toute procédure judiciaire ou administrative l'intéressant, soit directement, soit par l'intermédiaire d'un représentant ou d'un organisme approprié, de façon compatible avec les règles de procédure de la législation nationale.» Cette convention n'est cependant pas directement applicable en droit belge.

Selon l'oratrice, la proposition de loi a pour but d'ouvrir l'accès à la justice du mineur en qualité de demandeur.

En Belgique, les mineurs ne peuvent actuellement ester en justice que par l'intermédiaire de leur représentant légal, c'est-à-dire dans la plupart des cas, par un de leurs parents. L'incapacité de principe des mineurs à être partie à un procès ou à ester en justice vise à les protéger. On peut se demander dès lors pourquoi un mineur est considéré comme étant incapable de faire valoir ses droits devant un tribunal.

Selon une jurisprudence timide, émanant entre autres du Conseil d'État, une action en justice engagée par un mineur est recevable dans certains cas, mais la règle générale est que le mineur ne peut agir lui-même. S'il le fait, la partie défenderesse peut invoquer une exception (suspensive) avant la présentation de toute défense (*in limine litis*) et obliger ainsi le mineur à faire intervenir son représentant légal. L'exception reste valable tant que l'incapacité

het ogenblik dat regelmatig in rechte wordt opgetreden door een vertegenwoordiger of door de inmiddels meerderjarig geworden minderjarige. De rechter mag de exceptie niet ambtshalve opwerpen.

De onbekwaamheid van de minderjarige is vooral een probleem indien de wettelijke vertegenwoordiger weigert op te treden. Formeel is er geen strijdigheid van belangen, waardoor de procedure van artikel 378, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek in principe niet van toepassing is en geen voogd *ad hoc* kan worden aangesteld. Het openbaar ministerie kan in dat geval optreden, of de rechtbank kan van ambtswege een voogd *ad hoc* aanstellen, op grond van haar algemene bevoegdheid inzake toezicht op de uitoefening van het ouderlijk gezag in het belang van het kind.

Deze voogd *ad hoc* wordt meestal aangewezen uit een lijst van advocaten. Hij treedt niet op namens het kind, maar in het belang van het kind, dat hij in vele gevallen niet of nauwelijks kent. Hij is evenmin verplicht rekening te houden met de wensen van het kind. Elke persoonlijke inbreng van het kind wordt in feite ontkend.

Daarnaast wordt de minderjarige het recht op een zelfstandige procesbekwaamheid ontzegd wanneer zijn ouders wel degelijk optreden, maar er strijdigheid van belangen bestaat. Het proces wordt dan in zijn naam en voor zijn rekening, maar volledig boven zijn hoofd gevoerd.

Nochtans is er een sterke maatschappelijke evolutie om het ouderlijke gezag niet als een absoluut gezag te beschouwen, maar ook rekening te houden met het zelfbeschikkingsrecht van de minderjarige. Ook in de dagelijkse praktijk voeren minderjarigen — en meer bepaald adolescenten — steeds meer rechtshandelingen uit.

Er weerklinkt dan ook steeds meer kritiek op de handhaving — behoudens fragmentarische uitzonderingen — van de procesonbekwaamheid van de minderjarige in het Belgische recht. Het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind wijst het kind zelf aan als titularis van rechten, als rechtssubject. De rechtstreekse werking van dit verdrag wordt echter niet eenduidig erkend, zodat de uitoefening van dit recht, indien de wettelijke vertegenwoordiger weigert op te treden, dode letter blijft.

In de rechtsleer wordt opgemerkt dat de Belgische wet in strijd is met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, dat wel rechtstreekse werking heeft.

Daarenboven is het recht op toegang tot de rechter een *conditio sine qua non* voor de handhaving van alle andere grondrechten.

Hoewel de wetgever en de rechtspraak specifieke, fragmentaire en weinig coherente uitzonderingsregels

persiste. Elle devient caduque dès le moment où un représentant du mineur agit valablement en justice ou dès que le mineur devient majeur. Le juge ne peut pas soulever l'exception de plein droit.

L'incapacité du mineur soulève surtout un problème lorsque le représentant légal refuse d'intervenir. Sur le plan formel, il n'y a pas de conflit d'intérêts, si bien que la procédure visée à l'article 378, alinéa 3, du Code civil, n'est pas applicable en principe et que l'on ne peut pas désigner de tuteur ad hoc. Par conséquent, le ministère public peut intervenir ou le tribunal peut désigner de plein droit un tuteur ad hoc sur la base de la compétence générale qu'il a pour contrôler l'exercice de l'autorité parentale dans l'intérêt de l'enfant.

Ce tuteur *ad hoc* est désigné généralement sur une liste d'avocats. Il agit non pas au nom de l'enfant, mais dans l'intérêt de celui-ci et, dans bien des cas, il ne le connaît pas ou il le connaît à peine. Il n'est pas non plus obligé de tenir compte des souhaits de l'enfant. En fait, tout apport personnel est dénié à l'enfant.

On dénie également au mineur la capacité d'ester en justice de manière autonome dans les cas où ses parents interviennent et où il y a conflit d'intérêts. Dans ces cas-là, le procès a lieu en son nom et pour son compte, mais il n'a aucune possibilité d'intervenir dans celui-ci.

Il y a néanmoins une profonde évolution sociale qui amène à considérer que l'autorité parentale n'est pas absolue et qu'elle doit être exercée eu égard au droit du mineur à disposer de lui-même. Dans la vie quotidienne aussi, les mineurs — et en particulier les adolescents — posent de plus en plus d'actes juridiques.

C'est pourquoi le maintien en droit belge de l'incapacité du mineur d'ester en justice — à quelques exceptions fragmentaires près — suscite de plus en plus de critiques. La Convention internationale des droits de l'enfant dispose que l'enfant même est un sujet de droit et donc un titulaire de droits. Toutefois, le principe de l'application directe de cette convention n'a pas été admis de manière univoque — en tout cas pas en ce qui concerne tous ses articles — de sorte que la faculté d'exercer les droits en question reste lettre morte si le représentant légal refuse d'intervenir.

La doctrine fait observer que la loi belge est contraire à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme qui a bel et bien un effet direct quant à lui.

De plus, le droit à l'accès à la justice est une condition sine qua non de la préservation de tous les autres droits fondamentaux.

Le législateur belge et la jurisprudence ont certes prévu des règles d'exception spécifiques pour ouvrir

hebben gecreëerd, waardoor de minderjarige wel zelf toegang tot de rechter krijgt (bijvoorbeeld met betrekking tot de uitoefening van het ouderlijk gezag door een minderjarige ouder; bij weigering van de ouder van de minderjarige om toelating tot huwen te geven [artikel 145 van het Burgerlijk Wetboek]; bij adoptie, waar de minderjarige persoonlijk kan optreden vanaf 15 jaar om zelf het verzoek tot homologatie van de adoptieakte in te dienen en beroep in te stellen), blijft de procesbekwaamheid van de minderjarige aanleiding geven tot grote rechtsonzekerheid. Deze toestand is des te merkwaardiger, nu kinderen op Europees niveau, zoals reeds hoger opgemerkt, bij het Hof van Straatsburg wel rechtsingang kregen. Het huidige voorstel heeft tot doel in een algemene regeling te voorzien om de toegang tot de rechter voor minderjarigen te waarborgen.

Een argument dat geregeld opduikt om de minderjarige een eigen rechtstoegang te ontkennen is dat conflicten tussen de minderjarige en zijn ouders kunnen worden gecreëerd of minstens verscherpt. Dat dient te worden weerlegd. Bij strijdigheid van fundamentele rechten moet eenieder het recht hebben om naar een onafhankelijke rechtsmacht te stappen die de rechten en plichten van partijen kan vastleggen.

Daarenboven wordt voorzien in een filter: de rechter dient zich eerst een oordeel te vormen over de ernst van de zaak en over de «bekwaamheid» van de minderjarige.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe op grond van de artikelen 9 en 12 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens aan de minderjarige een autonoom vorderingsrecht en een recht op toegang tot de rechter toe te kennen.

Spreekster beseft dat de toegang tot de rechter, die het voorstel aan minderjarigen wil verlenen, erg breed is. Dat is echter bedoeld als uitgangspunt voor de bespreking. Andere oplossingen staan immers open, en dan met name een systeem van trapsgewijze toegang volgens de leeftijd van de minderjarige.

II. ALGEMENE BESPREKING

Mevrouw Nyssens meent dat de tekst van het voorstel duidelijk aangeeft welke beleidskeuzen de indieners maken, maar dat er een aantal praktische problemen rijzen bij de interpretatie.

Moet er geen leeftijdsvoorwaarde worden ingebouwd om de minderjarige vorderingsrecht te verlenen (artikel 2)? Het voorstel bepaalt dat de vordering wordt ingeleid bij eenvoudig verzoekschrift. Hoe valt dat te rijmen met het recht dat wetsvoorstel 2-256 betreffende de advocaten voor minderjarigen toekent aan minderjarigen om zich burgerlijke partij te stellen? Het is immers niet mogelijk zich bij verzoekschrift burgerlijke partij te stellen.

l'accès à la justice au mineur même (par exemple lorsque l'autorité parentale est exercée par un parent mineur; lorsque le parent d'un mineur refuse de donner son autorisation pour le mariage de celui-ci [article 145 du Code civil]; en cas d'adoption, le mineur peut intervenir personnellement à partir de l'âge de 15 ans pour introduire lui-même la demande d'homologation de l'acte d'adoption et pour introduire un recours), mais son incapacité à ester en justice continue d'être une source importante d'insécurité juridique. Cette situation est d'autant plus curieuse que, comme nous l'avons déjà mentionné, l'on a ouvert l'accès à la justice aux enfants au niveau européen, plus précisément à la Cour de justice de Strasbourg. La proposition à l'examen vise à prévoir une réglementation générale garantissant aux mineurs l'accès au juge.

Pour justifier le refus d'accorder au mineur un accès distinct à la justice, on invoque souvent l'argument suivant lequel cela risquerait d'entraîner des conflits entre lui et ses parents ou, à tout le moins, d'aggraver des conflits existants. Il faut réfuter cet argument. En cas de conflits entre des droits fondamentaux, chacun doit avoir le droit de porter le litige en question devant un pouvoir judiciaire indépendant qui puisse définir les droits et les obligations respectives des parties.

Un filtre a en outre été prévu: le juge doit d'abord apprécier la gravité de l'affaire et se prononcer sur la «capacité» du mineur.

La présente proposition de loi tend à accorder, sur la base des articles 9 et 12 de la Convention européenne des droits de l'homme, un droit d'ester en justice de manière autonome et un accès à la justice au mineur.

L'intervenante est consciente que l'accès à la justice que la proposition veut accorder aux mineurs est assez large. Elle doit s'analyser comme une base de discussion. D'autres solutions sont en effet envisageables et notamment un système d'accès progressif, par pallier, en fonction de l'âge du mineur.

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Mme Nyssens estime que le texte de la proposition indique clairement les options politiques des auteurs mais qu'il suscite une série de questions pratiques d'interprétation.

Ne faut-il pas prévoir une condition d'âge pour reconnaître un droit d'action au mineur (article 2)? La proposition prévoit que cette action est intentée par simple requête. Comment articuler cette solution avec le droit que la proposition de loi n° 256 sur les avocats des mineurs reconnaît au mineur de se constituer partie civile? En effet, il n'est pas possible de se constituer partie civile par requête.

Artikel 3 bepaalt dat na advies van het openbaar ministerie binnen acht dagen na de neerlegging van het verzoekschrift, de zaak op de rol van de bevoegde rechtbank wordt ingeschreven. Is dat een soort voorproces?

Artikel 5 bepaalt dat de rechter beslist over de procesbekwaamheid van de minderjarige. Op basis van welke criteria moet de rechter beslissen over de procesbekwaamheid van de minderjarige?

Mevrouw de T' Serclaes waarschuwt voor het gevaar dat de minderjarige rechten krijgt waarvan de uitoefening hem te zwaar valt.

Spreekster wijst erop dat onlangs de voogdij over minderjarigen is hervormd en dat de richtsnoeren van die wet vandaag niet opnieuw ter discussie moeten worden gesteld. Zo krijgt bijvoorbeeld de vrederechter inzake de voogdij een centrale rol. Heel wat mensen willen de vrederechter laten uitgroeien tot een volwaardige gezinsrechter. Mevrouw de T' Serclaes is niet overtuigd van die keuze, maar pleit toch voor een coherente aanpak van de minderjarigenproblematiek. Dit wetsvoorstel bepaalt dat het parket en de feitenrechter een filter moeten vormen om te beslissen of de minderjarige procesbekwaam is. Is het niet raadzaam deze vraag voor te leggen aan de vrederechter, als die toch wordt beschouwd als een gezinsrechter?

Het voorstel bevat geen enkel leeftijdscriterium om te bepalen of de minderjarige procesbekwaam is. Die keuze werd tijdens de vorige zittingsperiode gemaakt bij de aanpassing van artikel 931, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het horen van een minderjarige, die over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt. Als de commissie ervoor zou kiezen verschillende trappen in te bouwen afhankelijk van de leeftijd van de minderjarige, pleit spreekster ervoor die trappen af te stemmen op wat de twee andere voorstellen bepalen (nrs. 2-554 en 2-256).

Mevrouw de Bethune verklaart dat haar fractie de doelstellingen van het voorstel steunt. Zij pleit voor het houden van hoorzittingen om de commissieleden meer uitleg te verschaffen over de manier waarop deze materie geregeld moet worden.

In wezen is zij geen voorstander van het idee om een rechter te laten beslissen in hoeverre de minderjarige bekwaam is de omstandigheden en de gevolgen van de procedure te beoordelen. Mevrouw de Bethune meent dat het beter is in de wet objectieve criteria op te nemen (bijvoorbeeld de leeftijd) om te bepalen of een minderjarige in rechte kan optreden.

De minister verkiest een punt te zetten achter de bespreking van de voorstellen over de advocaten voor minderjarigen en over het recht van de minderjarige om gehoord te worden door de rechter. De doelstel-

L'article 3 prévoit que le ministère public rende un avis dans les huit jours qui suivent le dépôt de la requête, après quoi l'affaire est inscrite au rôle du tribunal compétent. S'agit-il d'une sorte de préprocès?

L'article 5 prévoit que le juge se prononce sur la capacité du mineur d'ester en justice. Sur la base de quels critères le juge devra-t-il apprécier si le mineur est capable d'agir en justice?

Mme de T' Serclaes met en garde contre le risque de piéger le mineur en lui reconnaissant des droits qui seraient pour lui trop lourds à mettre en œuvre.

L'intervenante rappelle qu'une réforme de la tutelle des mineurs a été adoptée récemment et qu'il ne faudrait pas, aujourd'hui, remettre en cause une série de principes directeurs de cette loi. Ainsi, par exemple, en matière de tutelle, l'on reconnaît un rôle central au juge de paix. De nombreuses personnes veulent faire évoluer le rôle du juge de paix vers celui d'un véritable juge familial. Bien qu'elle ne se soit pas encore déterminée sur cette option, Mme de T' Serclaes plaide pour une approche cohérente de la problématique des mineurs. La proposition de loi à l'examen prévoit que le parquet et le juge compétent sur le fond devront servir de filtre pour apprécier la capacité du mineur d'agir en justice. Ne serait-il pas souhaitable de soumettre cette question à l'appréciation du juge de paix si l'on veut en faire un juge familial?

La proposition ne fixe aucun critère d'âge pour déterminer la capacité du mineur d'agir en justice. C'est l'option retenue sous la législature précédente lors de l'adaptation de l'article 931, alinéa 2, du Code judiciaire qui vise l'audition du mineur capable de discernement. Si la commission devait opter pour l'instauration de paliers liés à l'âge du mineur, l'oratrice insiste pour que les âges retenus soient harmonisés sur ceux prévus dans les deux autres propositions (nos 2-554 et 2-256).

Mme de Bethune déclare que son groupe soutient les objectifs de la proposition. Elle plaide pour la tenue d'auditions afin d'éclairer les membres sur la façon dont la matière doit être organisée.

Sur le fond, l'intervenante n'est pas favorable à l'idée de laisser au juge le pouvoir d'évaluer la capacité du mineur d'apprécier les circonstances et les conséquences de la procédure. Mme de Bethune pense qu'il est préférable de définir, dans la loi, des critères objectifs (par exemple, l'âge) qui permettent à un mineur d'ester en justice.

Le ministre pense qu'il serait préférable d'achever l'examen des propositions sur les avocats des mineurs et sur le droit des mineurs d'être entendus par le juge. L'objet de la présente proposition devrait être réduit à

ling van dit voorstel moet worden beperkt tot het meest urgente probleem, namelijk de autonome burgerlijkepartijstelling van de minderjarige en moet worden geïntegreerd in het voorstel over de advocaten voor minderjarigen (stuk nr. 2-256). Een minderjarige die het slachtoffer is van incest of wiens moeder door de vader is vermoord, behoort zich burgerlijke partij te kunnen stellen om eventuele fouten bij het parket te verhelpen. Spreker vreest immers dat de stemming over de voorstellen nrs. 2-256 en 2-554, waar de commissie een verstandige bespreking aan heeft gewijd, bijna tot sint-juttemis wordt uitgesteld omdat er een regeling voor het autonome vorderingsrecht van de minderjarige in moet worden opgenomen.

De heer Istasse en mevrouw Kaçar zijn het eens met de minister: de bespreking van de voorstellen nrs. 2-256 en 2-554 moet worden afgesloten en in het voorstel betreffende de advocaten voor minderjarigen moet het belangrijkste aspect van het vorderingsrecht van minderjarigen, namelijk de mogelijkheid zich burgerlijke partij te stellen, worden opgenomen.

Als reactie op deze opmerkingen wijst mevrouw Taelman erop dat het voorliggende wetsvoorstel een ruime toepassingsfeer heeft. Zij kan evenwel aanvaarden dat die wordt beperkt, bijvoorbeeld ten voordele van minderjarigen ouder dan 12 jaar.

Spreekster beseft dat sommige leden niet warm lopen voor het idee de rechter te laten beslissen over de procesbekwaamheid van de minderjarige. Zij geeft toe dat het bepalen van leeftijdsgrenzen steeds iets arbitrairs heeft, maar tenminste duidelijk is. Het probleem bestaat erin coherente leeftijdsgrenzen te bepalen, niet alleen voor de drie wetsvoorstellen waarover de commissie zich thans buigt, maar ook voor de andere wetgeving inzake jeugdrecht.

Zo bepaalt artikel 56*bis* van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming dat de jeugdrechtbank de persoon die minstens de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet oproepen teneinde gehoord te worden.

De tekst van het voorstel betreffende het recht van minderjarigen om gehoord te worden door de rechter bepaalt dat een minderjarige minstens 7 jaar moet zijn om te worden gehoord in een procedure die hem aanbelangt.

Mevrouw Taelman meent dat het probleem van de burgerlijkepartijstelling niet op de agenda hoeft te komen in het kader van het wetsvoorstel betreffende de advocaten voor minderjarigen (stuk Senaat, nr. 2-256) zoals de minister voorstelt. Die problematiek is beter op zijn plaats in het Wetboek van strafvordering.

la problématique la plus criante, à savoir la constitution de partie civile autonome par un mineur, et intégrée dans la proposition sur les avocats des mineurs (dossier n° 2-256). En effet, ce qui devrait être possible, c'est qu'un mineur victime d'inceste ou dont la mère a été assassinée par le père, se constitue partie civile pour pallier les carences éventuelles du parquet. L'orateur craint en effet que le vote des propositions n° 256 et 554, auxquelles la commission a déjà consacré de nombreux débats, ne soit fortement retardé si l'on veut y joindre un règlement sur le droit d'action autonome du mineur.

M. Istasse et Mme Kaçar se rallient à l'option défendue par le ministre: il faut clôturer l'examen des propositions n° 256 et 554 et intégrer dans la proposition sur les avocats des mineurs l'aspect le plus important du droit des mineurs d'agir en justice, à savoir leur offrir la possibilité de se constituer partie civile.

En réaction aux différentes remarques, Mme Taelman rappelle que la proposition de loi à l'examen a un champ d'application très large mais qu'elle peut accepter l'idée qu'il faille réduire ce champ d'application, par exemple en faveur de mineurs de plus de 12 ans.

L'intervenante admet que certains membres ne soient pas favorables à l'idée que l'on confie au juge le soin d'apprécier la capacité du mineur d'ester en justice. Elle reconnaît que le fait de fixer des limites d'âge a toujours un côté arbitraire mais cette solution a le mérite de la clarté. Le problème est d'arriver à définir des limites d'âge cohérentes, non seulement pour les trois propositions de loi actuellement pendantes devant la commission, mais également par rapport à d'autres législations applicables en matière de droit de la jeunesse.

Ainsi, l'article 56*bis* de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse prévoit que le tribunal de la jeunesse doit convoquer la personne de douze ans au moins aux fins d'audition.

Par contre le texte de la proposition de loi relative au droit des mineurs d'être entendus par le juge retient l'âge de 7 ans pour l'audition du mineur dans une procédure le concernant.

En ce qui concerne la constitution de partie civile, Mme Taelman estime que ce problème ne doit pas être traité dans la cadre de la proposition de loi sur les avocats des mineurs (doc. Sénat, n° 2-256) comme le propose le ministre. Cette question serait mieux à sa place dans le Code d'instruction criminelle.

Ten slotte stelt spreekster vast dat geen enkele spreker gekant is tegen het principe om de minderjarigen toegang te verlenen tot de rechter, ook al moet de precieze uitwerking ervan nog worden besproken.

Mevrouw Vanlerberghe meent dat het raadzaam is de bespreking van de voorstellen over de advocaten voor minderjarigen en over het recht van minderjarigen om gehoord te worden door de rechter te behandelen los van het voorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter. Volgens spreekster zou anders de goedkeuring van beide wetsvoorstellen, waarvan de bespreking zo goed als afgerond is, aanzienlijke vertraging oplopen terwijl die voorstellen toch een belangrijke vooruitgang betekenen voor de minderjarigen.

De heer Mahoux pleit ervoor dat de doelstelling van het voorliggende voorstel wordt beperkt tot het probleem van de burgerlijkepartijstelling door de minderjarige. Op die manier wordt een politiek belangrijke stap vooruit gezet en zouden de drie voorstellen om het statuut van de minderjarigen te verbeteren, spoedig aangenomen kunnen worden.

De commissie besluit een aantal deskundigen te horen. (zie bijlagen bij stuk Senaat, nr. 2-256/12).

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Mevrouw Taelman verduidelijkt dat de amendementen die zij thans indient (stuk Senaat, nr. 2-626/2, amendementen nrs. 1 tot 5) een gevolg zijn van de hoorzittingen en vooral aansluiten bij het betoog van mevrouw Vervoort. Vanaf de leeftijd van 12 jaar wordt een minderjarige geacht sowieso bekwaam te zijn een rechtsvordering in te leiden. Het komt aan het openbaar ministerie toe te bewijzen dat dit in een concreet geval niet zo is. Onder de leeftijd van 12 jaar kan de minderjarige zelf het bewijs leveren dat hij in een bepaald concreet geval wel het vereiste oordeelsvermogen bezit.

De minister vraagt het probleem van de autonome rechtsingang te bekijken afhankelijk van de andere teksten (advocaten voor minderjarigen en het wetsvoorstel in verband met het horen van minderjarigen). Deze teksten moeten als het ware een drieluik vormen. De voorgestelde amendementen van mevrouw Taelman dienen ook nog te worden aangevuld met enkele procedureregels, bijvoorbeeld over hoe het tegenbewijs precies dient te worden geleverd.

Amendement nr. 1 van mevrouw Taelman strekt ertoe het wetsvoorstel in te voegen in het Gerechtelijk Wetboek, als artikel 1237*bis*.

Paragraaf 1 bevestigt de scharnierleeftijd van 12 jaar, vanaf welke leeftijd een wettelijk vermoeden wordt ingesteld dat de minderjarige over het vereiste oordeelsvermogen beschikt. Het openbaar ministerie

Enfin, l'oratrice constate qu'aucun intervenant n'est opposé au principe même de reconnaître aux mineurs un accès à la justice même si des discussions devront avoir lieu sur les modalités de ce droit.

Mme Vanlerberghe pense qu'il est préférable de clôturer la discussion des propositions sur les avocats des mineurs et le droit des mineurs d'être entendus en justice sans y lier la proposition sur l'accès des mineurs à la justice. L'intervenante redoute que cela retarde très fortement l'adoption de deux propositions dont l'examen est pratiquement achevé et qui constituent des avancées considérables pour les mineurs sur le terrain.

M. Mahoux plaide pour que l'objet de la proposition à l'examen soit limité au problème de la constitution de partie civile du mineur. De la sorte, l'on donnerait un signal politique d'une avancée significative et qui pourrait aboutir rapidement à l'adoption des trois propositions améliorant le statut des mineurs.

La commission décide de procéder à l'audition d'une série de spécialistes (voir annexes au doc. Sénat, n° 2-256/12).

III. DISCUSSION DES ARTICLES

Mme Taelman explique que les amendements qu'elle dépose maintenant (doc. Sénat, n° 2-626/2, amendements n°s 1 à 5) font suite aux auditions et, surtout, s'inscrivent dans le droit fil de l'argumentation de Mme Vervoort. Dès l'âge de 12 ans, un mineur est en tout cas réputé apte à intenter une action en justice. Il incombe au ministère public de prouver qu'il n'en est pas ainsi dans un cas concret. Avant l'âge de 12 ans, le mineur peut lui-même fournir la preuve que dans un cas concret, il possède bien la capacité de discernement requise.

Le ministre demande d'examiner le problème de l'accès autonome à la justice en fonction des autres textes (avocats des mineurs et audition des mineurs). Ces textes doivent constituer en quelque sorte un triptyque. Les amendements proposés par Mme Taelman doivent encore être complétés par quelques règles de procédure, concernant par exemple la façon exacte d'administrer la preuve contraire.

L'amendement n° 1 de Mme Taelman vise à insérer la proposition de loi dans le Code judiciaire, pour former un article 1237*bis*.

Le paragraphe 1er confirme l'âge charnière de 12 ans, à partir duquel est instaurée une présomption légale selon laquelle le mineur dispose de la capacité de discernement requise. Le ministère public peut

kan evenwel het bewijs leveren dat dat vermoeden niet strookt met de feiten. Bovendien kunnen minderjarigen die nog geen 12 jaar oud zijn, in bepaalde gevallen wel in staat zijn de volledige consequenties van een rechtsvordering te voorzien. In dat geval kunnen zij zelf het bewijs leveren dat zij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Paragraaf 2 beschrijft de manier van inleiden van de vordering, namelijk bij eenvoudig verzoekschrift. Er wordt wel een buffer ingebouwd door te voorzien in een verplichte en voorafgaande bemiddeling. De rechter heeft, net als bij de dringende en voorlopige maatregelen, de plicht vooraf te trachten de partijen te verzoenen. Indien hem dit niet lukt, verwijst hij vooraleer de zaak ten gronde te behandelen, naar een bemiddelaar.

Paragraaf 3 verwijst naar de procedure van aanstelling van een advocaat voor minderjarigen.

De minister wijst erop dat hoofdstuk IX*bis* en artikel 1237*bis* inderdaad werden opgeheven bij wet van 7 mei 1999. Het betreft hier de procedures in burgerlijke zaken.

Spreeker heeft wel enkel opmerkingen bij het amendement. In § 1, 1°, dienen de woorden «in elk geschil dat hem betreft» misschien te worden aangevuld met de woorden «of aanbelangt» om aldus coherent te zijn met de andere teksten (stukken Senaat, nrs. 2-256 en 2-554). Tevens kan men de vraag stellen wie zal oordelen over de relevantie van het persoonlijk optreden van de twaalfjarige voor de beslechting van het geschil.

Mevrouw Nyssens oppert dat § 1 haar, op het eerste gezicht, te ver lijkt te gaan. Door het kind vanaf 12 jaar een autonomie te geven wordt er geknaagd aan de regels van het ouderlijk gezag. Spreekster pleit ervoor het kind de mogelijkheid te geven een vordering in te leiden voor de rechtbank, enkel als er een tegenstelling van belangen is tussen het kind en zijn wettelijke vertegenwoordigers, en eventueel enkel in het geval van een burgerlijke partijstelling. Bovendien is het gerecht niet de ideale plaats om conflicten op te lossen.

Ook op juridisch-technisch vlak laat de tekst te wensen over. Zo is de formulering in § 2 dat de vordering wordt ingeleid voor de *ratione loci* en *ratione materiae* bevoegde rechtbank op zijn minst weinig gebruikelijk.

De heer Mahoux verwijst naar de andere twee wetsvoorstellen over jeugdrecht. De bepaling over de burgerlijkepartijstelling door de advocaat van de minderjarige werd uit het wetsvoorstel van mevrouw Lindekens gelicht (stuk Senaat, nr. 2-256 — artikel 2, § 3), met de bedoeling deze te behandelen in het kader van voorliggend wetsvoorstel. In deze bepaling werden de gevallen van mogelijke burgerlijkepartij-

toutefois fournir la preuve que le mineur n'en dispose pas. En outre, dans certains cas, les mineurs qui n'ont pas encore 12 ans peuvent bel et bien être capables de prévoir toutes les conséquences d'une action en justice. Ils peuvent alors fournir eux-mêmes la preuve qu'ils disposent de la capacité requise.

Le paragraphe 2 décrit le mode d'introduction de l'action, à savoir par simple requête. On crée toutefois un tampon en prévoyant une médiation obligatoire et préalable. Tout comme pour les mesures urgentes et provisoires, le juge doit tenter de concilier préalablement les parties. S'il n'y parvient pas, il renvoie l'affaire à un médiateur avant de l'examiner au fond.

Le paragraphe 3 évoque la procédure de désignation d'un avocat des mineurs.

Le ministre signale que le chapitre IX*bis* et l'article 1237*bis* ont effectivement été abrogés par la loi du 7 mai 1999. Il s'agit ici des procédures en matière civile.

L'intervenant émet quelques observations à propos de l'amendement. Au § 1er, 1°, les mots «dans tout litige le concernant» devraient peut-être être complétés par les mots «ou l'intéressant», afin d'assurer ainsi la cohérence avec les autres textes (n°s 2-256 et 2-554). On peut également se demander qui jugera de la pertinence de l'intervention personnelle du jeune de douze ans pour trancher le litige.

Mme Nyssens note qu'à première vue, le § 1er semble aller trop loin. En donnant une autonomie à l'enfant à partir de 12 ans, on rogne les règles de l'autorité parentale. L'intervenante plaide pour que l'on ne donne à l'enfant la possibilité d'intenter une action en justice que s'il y a opposition d'intérêts entre lui et ses représentants légaux, et éventuellement dans le cas d'une constitution de partie civile. En outre, le tribunal n'est pas l'endroit idéal pour résoudre des conflits.

Sur le plan de la technique aussi, le texte laisse à désirer. Ainsi, la disposition du § 2 qui prévoit que l'action est introduite devant le tribunal compétent *ratione loci* et *materiae* est formulée en des termes pour le moins inusuels.

M. Mahoux renvoie aux deux autres propositions de loi concernant le droit de la jeunesse. La disposition relative à la constitution de partie civile par l'avocat du mineur est empruntée à la proposition de loi de Mme Lindekens (doc. Sénat, n° 2-256 — article 2, § 3), dans le but de la traiter dans le cadre de la proposition de loi en discussion. Dans cette disposition, les cas où il est possible de se constituer partie

stelling duidelijk afgelijnd. Het betrof inderdaad het geval waarbij de minderjarige het slachtoffer is van een misdrijf gepleegd door zijn ouders of door een derde als zijn ouders in gebreke blijven voor de rechten van het kind op te komen. Amendement nr. 1 van mevrouw Taelman gaat veel verder.

Mevrouw Taelman verwijst naar haar amendement nr. 5, dat over het strafrechtelijk aspect handelt. Amendement nr. 1 betreft daarentegen het burgerlijk aspect.

De heer Mahoux blijft erbij dat de draagwijdte van amendement nr. 1 zeer ruim is. In elk geschil (ook administratief, bijvoorbeeld met betrekking tot het onderwijs), zou de minderjarige autonoom een vordering kunnen inleiden voor de rechtbank. Dat zal een overbelasting meebrengen voor de rechtbanken. Beperking lijkt hem noodzakelijk.

De minister verwijst naar de toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel van mevrouw Taelman, waarin wordt gesteld dat de onbekwaamheid van de minderjarige vooral een probleem is indien de wettelijke vertegenwoordiger niets onderneemt of indien er een strijdigheid van belangen bestaat. Dat zou de draagwijdte ruimschoots beperken.

Mevrouw Taelman herhaalt dat haar amendementen gewoon de neerslag zijn van de vaststellingen gemaakt tijdens de hoorzittingen. Zij is echter volkomen bereid terug te keren naar het oorspronkelijke wetsvoorstel.

Spreekster wenst toch de nadruk te leggen op het feit dat er slechts effectief sprake kan zijn van rechten van minderjarigen op het ogenblik dat deze hun rechten ook kunnen afdwingen. Dat is de grondslag van het wetsvoorstel. Tevens onderstreept spreekster ook dat er voldoende buffers zijn door de verzoening en de bemiddeling in te schrijven. Dat verhindert ook het juridisme. Spreekster vreest niet dat de toegang tot de rechter voor minderjarigen een woekering van procedures tot gevolg zal hebben.

Mevrouw Nyssens wijst erop dat men moet voorkomen dat de minderjarige extra wordt belast, door de verantwoordelijkheid om een procedure in te leiden bij conflicten tussen volwassenen, bijvoorbeeld over bezoekrecht en over het hoederecht, volledig op zijn schouders te leggen. Het is in de meeste gevallen de verantwoordelijkheid van de ouders hun geschil te beslechten, en vele zaken kunnen worden geregeld door het horen van de minderjarige.

Mevrouw Taelman onderstreept dat het hoorrecht alleen geldt als er al een procedure is. Het gebeurt echter ook dat er geen conflict bestaat tussen de ouders zelf, bijvoorbeeld bij een probleem van bezoekrecht van de grootouders. *Quid* indien de ouders verbieden dat de minderjarige zijn grootouders bezoekt, terwijl hij daar zelf zin in heeft en de grootouders zelf geen procedure inleiden?

civile sont nettement délimités. Il s'agissait en effet du cas où le mineur est victime d'une infraction commise par ses parents ou par un tiers si ses parents manquent de défendre ses droits. L'amendement n° 1 de Mme Taelman va beaucoup plus loin.

Mme Taelman renvoie à son amendement n° 5, qui traite de l'aspect pénal. L'amendement n° 1, par contre, concerne l'aspect civil.

M. Mahoux continue à penser que l'amendement n° 1 a une portée très étendue. Dans tout litige (y compris administratif, par exemple en ce qui concerne l'enseignement), le mineur pourrait intenter une action devant le tribunal de manière autonome. Cela engendrera une surcharge de travail pour les tribunaux. Il lui semble nécessaire d'instaurer une limitation.

M. le ministre se réfère aux développements de la proposition initiale de Mme Taelman, où il est dit que l'incapacité du mineur soulève surtout un problème lorsque le représentant légal n'agit pas ou lorsqu'il y a un conflit d'intérêts. Cette disposition réduirait largement la portée du texte.

Mme Taelman répète que ses amendements ne font que traduire les constatations qui ont été faites au cours des auditions, mais elle est tout à fait disposée à en revenir au texte initial.

L'intervenante tient toutefois à souligner que l'on ne peut parler réellement de droits des mineurs que si ceux-ci ont la possibilité de les faire respecter. Tel est le fondement de la proposition de loi. L'intervenante souligne également que le texte comporte suffisamment de « tampons » crée la conciliation et la médiation. Ce qui préviendra aussi toute judiciarisation. L'intervenante ne craint pas que l'accès de mineurs à la justice provoque une multiplication des procédures.

Mme Nyssens souligne qu'il faut éviter de solliciter à l'excès le mineur en lui mettant sur les épaules l'entière responsabilité d'une procédure en cas de conflit opposant des adultes, à propos par exemple du droit de visite et du droit de garde. Dans la plupart des cas, il appartient aux parents de régler leur litige, et de nombreuses affaires peuvent l'être par l'audition du mineur.

Mme Taelman souligne que le droit d'audition ne s'applique que si une procédure est déjà engagée. Il arrive toutefois que le conflit n'oppose pas les parents l'un à l'autre, par exemple lorsqu'il y a un problème de droit de visite avec les grands-parents. Qu'en est-il si les parents interdisent au mineur de voir ses grands-parents, alors qu'il le souhaite et que les grands-parents eux-mêmes n'engagent pas de procédure?

De heer Mahoux wenst te weten of de voorgestelde rechtstoegang voor minderjarige ook geldt als de minderjarige bijvoorbeeld een resultaat op school betwist.

Mevrouw Taelman meent dat eerst de interne procedures op school dienen te worden gevolgd. Zij meent dat er weinig geschillen van deze aard zullen worden ingeleid en dat de rechtbanken niet zullen worden overstelpt.

De heer Mahoux stipt aan dat de minderjarige ook morele en materiële schadevergoeding (een jaar verloren op school) zou kunnen eisen. Bovendien bepaalt de tekst van het voorstel geenszins dat de administratieve procedures dienen te worden uitgeput alvorens men de procedure voor de burgerlijke rechtbank zou kunnen inleiden. Zulke procedures zijn niet ondenkbaar. Er worden zeer vele (administratieve) procedures in het onderwijs ingeleid.

Mevrouw Taelman herhaalt dat zij zich niet kant tegen amendering van de voorgestelde tekst. Administratieve procedures kunnen worden uitgesloten bij amendement.

De minister meent dat het feit dat het aantal procedures zou kunnen worden verhoogd door de minderjarigen toe te staan voor hun rechten op te komen en een vordering in te leiden, er niet mag toe leiden hen dit recht te ontnemen.

Tevens stipt spreker aan dat de rechtspraak tot nu toe heeft aangenomen dat een kind ten conservatoire titel, bijvoorbeeld in kortgeding, een proces kan inleiden, als het bijvoorbeeld zijn persoonlijkheidsrechten betreft. Zo stelt de Raad van State op 7 oktober 1988 « *s'il n'a pas la capacité d'ester en justice, le mineur doit être réputé avoir le plein exercice de sa capacité juridique pour les actions en rapport avec les actes qu'il est juridiquement capable d'accomplir sans l'intervention de ses représentants légaux. Le droit à l'aide sociale appartient à titre personnel au mineur qui ayant quitté sa famille, se trouve dans un état de besoin. Il s'impose de lui reconnaître la capacité d'exercer seul son droit à l'aide sociale lorsque ses représentants légaux ne le font pas pour lui.* » Zo ook Meulders-Klein: « *la doctrine et la jurisprudence dominante reconnaissent au mineur le droit d'ester en justice devant les juges de référé. La raison principale en est que l'introduction de pareille demande est considérée, puisque le juge saisi ne statue pas au fond du litige, comme un acte conservatoire. Une autre raison invoquée peut être l'urgence ou le droit à la personne.* »

Men mag ook niet vergeten dat de principiële onbekwaamheid van een minderjarige niet is bedoeld als een sanctie, maar als een bescherming. Als de minderjarige een bijkomende bescherming vraagt aan de rechter, moet men hem dan ook niet handelingsonbekwaam verklaren.

M. Mahoux voudrait savoir si l'accès des mineurs à la justice qui est proposé s'appliquera également si le mineur conteste par exemple un résultat scolaire.

Mme Taelman estime qu'il faudra d'abord suivre les procédures scolaires internes. Selon elle, il y aura peu de litiges de cette nature et les tribunaux ne seront pas submergés.

M. Mahoux observe que le mineur pourrait aussi exiger une réparation morale et matérielle (perte d'une année scolaire). De plus, le texte de la proposition ne prévoit aucunement qu'il faut épuiser toutes les procédures administratives avant de pouvoir engager une procédure au civil. Pareilles procédures ne sont pas impensables. De nombreuses procédures (administratives) sont introduites en matière d'enseignement.

Mme Taelman répète qu'elle n'est pas opposée à ce que l'on amende le texte proposé. On peut exclure les procédures administratives par la voie d'un amendement.

Selon le ministre, le fait que le nombre des procédures pourrait augmenter parce que les mineurs seraient autorisés à revendiquer leurs droits et à tenter une action, ne peut conduire à les priver de ce droit.

L'intervenant signale également que, jusqu'à présent, la jurisprudence a admis qu'un enfant pourrait tenter un procès à titre conservatoire, en référé par exemple, si celui-ci concerne notamment les droits de la personnalité. Le Conseil d'État a déclaré le 7 octobre 1988 que, « *s'il n'a pas la capacité d'ester en justice, le mineur doit être réputé avoir le plein exercice de sa capacité juridique pour les actions en rapport avec les actes qu'il est juridiquement capable d'accomplir sans l'intervention de ses représentants légaux. Le droit à l'aide sociale appartient à titre personnel au mineur qui, ayant quitté sa famille, se trouve dans un état de besoin. Il s'impose de lui reconnaître la capacité d'exercer seul son droit à l'aide sociale lorsque ses représentants légaux ne le font pas pour lui.* » Me. Meulders-Klein considère également que « *la doctrine et la jurisprudence dominante reconnaissent au mineur le droit d'ester en justice devant les juges de référé. La raison principale en est que l'introduction de pareille demande est considérée, puisque le juge saisi ne statue pas au fond du litige, comme un acte conservatoire. Une autre raison invoquée peut être l'urgence ou le droit à la personne.* »

Il ne faut pas non plus oublier que l'incapacité de principe du mineur n'est pas à considérer comme une sanction, mais comme une protection. Si le mineur demande une protection supplémentaire au juge, on ne doit donc pas le déclarer juridiquement incapable.

Mevrouw de T' Serclaes wijst op het spanningsveld dat in diverse wetgevingen ontstaat tussen het ouderlijk gezag en de rechten die men aan een minderjarige wil toekennen. Er wordt vaak gesteld dat de ouders hun taak als ouders verwaarlozen. De amendementen gaan in dezelfde zin en leiden ertoe dat het ouderlijk gezag wordt afgezwakt. Ook in de wet op de voogdij slaat men reeds deze richting in. Men moet aan deze tendens paal en perk stellen. De ouders moeten wel worden geholpen. Conflicten binnen een gezin moeten in eerste instantie door de gezinsleden onderling worden opgelost.

Spreekster is er dan ook voorstander van het toepassingsgebied te beperken tot artikel 2, § 3, van het voorstel van mevrouw Lindekens, eventueel uitgebreid met de rechtspraak van de Raad van State.

Mevrouw Kaçar verwijst naar artikel 12, tweede lid, van het IVRK, dat stelt dat het kind rechtstreeks of onrechtstreeks toegang moet hebben tot de procedures die hem betreffen of aanbelangen.

Tevens verwijst spreekster naar de rapporten van de NGO's die ook vragen hierover een debat aan te gaan, om een einde te maken aan de huidige onduidelijkheid in de rechtspraak hieromtrent. Dat is de drijfveer van het wetsvoorstel. Vandaag is het enkel in dringende en noodzakelijke gevallen, afhankelijk van de goodwill van de rechter, dat er toegang wordt verleend aan de minderjarige. Niets belet een buffer in te schrijven door een bemiddelingsprocedure in te stellen.

Ten slotte vraagt spreekster of de autonome rechtsingang, met toepassing van artikel 12, reeds bestaat in andere landen.

Mevrouw Taelman verwijst naar de hoorzittingen, en meer bepaald naar bladzijde 4 van de nota van mevrouw Vervoort, («conclusie van het Belgische systeem ...») en naar de nota van de heer Vankeirsbilck, waarbij wordt gevraagd dringend werk te maken op wetgevend niveau en een einde te maken aan de mogelijke divergentie in de rechtspraak. Men kan de draagwijdte van het voorstel wel beperken (strijdigheid van belangen en stilzitten van de wettelijke vertegenwoordigers); dan is het risico zeer klein dat de rechtbanken zullen worden overstelpt. Verder verwijst zij naar de ingeschreven buffers.

Mevrouw de T' Serclaes dringt nogmaals aan op de deresponsabilisering van de ouders. Dat kan niet door de beugel.

De minister herhaalt dat het recht is gemaakt om misbruiken van afhankelijkheid tegen te gaan (zie arbeidsrecht, enz). Indien de ouders niet opkomen voor hun kinderen of als er tegenstelling is van belangen, is er misbruik van afhankelijkheid. Om dat misbruik tegen te gaan, is een wet noodzakelijk.

In dit wetsvoorstel zal een opsplitsing dienen te worden gemaakt, naargelang het strafrechtelijk of

Mme T' Serclaes attire l'attention sur les tensions qui sont créées dans diverses législations entre l'autorité parentale et les droits que l'on veut accorder aux mineurs. On prétend souvent que les parents négligent leurs devoirs parentaux. Les amendements vont dans le même sens et tendent à affaiblir l'autorité parentale. La loi sur la tutelle s'engage également dans la même voie. Il faut mettre fin à cette tendance, mais aussi aider le parents.

L'intervenante prône dès lors de limiter le champ d'application à l'article 2, § 3, de la proposition de Mme Lindekens, en le complétant éventuellement par la jurisprudence du Conseil d'État.

Mme Kaçar renvoie à l'article 12, § 2, de la CIDE, lequel dit que l'enfant doit avoir accès directement ou indirectement aux procédures l'intéressant.

L'intervenante fait aussi référence aux rapports des ONG qui demandent que l'on entame un débat sur cette question afin de mettre un terme à l'ambiguïté qui règne actuellement à ce sujet dans la jurisprudence. Telle est la motivation de la proposition de loi. Pour l'instant, le mineur n'a accès à la procédure que dans les cas d'urgence impérieuse, au bon vouloir du juge. Rien n'empêche de prévoir une procédure de médiation qui ferait office de tampon.

Enfin, l'intervenante demande si l'accès autonome à la justice en application de l'article 12 existe déjà dans d'autres pays.

Mme Taelman renvoie aux auditions, et plus précisément à la page 4 de la note de Mme Vervoort (conclusion du système belge) ainsi qu'à la note de M. Vankeirsblick, demandant de légiférer sans tarder pour mettre un terme à toute divergence éventuelle dans la jurisprudence. Si l'on limite la portée de la proposition (conflit d'intérêts et inaction des représentants légaux), cela réduira considérablement le risque que les tribunaux ne soient débordés. Elle fait référence par ailleurs aux tampons qui ont été prévus.

Mme de T' Serclaes insiste encore sur la déresponsabilisation des parents. C'est inacceptable.

Le ministre répète que le droit sert à éviter les abus de position de force (voir le droit du travail, etc.). Si les parents ne défendent pas les intérêts de leurs enfants ou s'ils ont des intérêts contradictoires, il y a abus de position de force. Une loi s'impose pour lutter contre ces abus.

Il faudra, dans cette proposition de loi, faire une distinction selon qu'il s'agit de l'aspect pénal ou de

het burgerrechtelijk aspect betreft (zie amendementen nrs. 5 tot 8 van mevrouw Taelman, stuk Senaat, nr. 2-626/2, en de amendementen nrs. 9 tot 13 van mevrouw Nyssens, stuk Senaat nr. 2-626/3).

Wat de amendementen van mevrouw Nyssens betreft met betrekking tot het strafrechtelijk aspect, heeft de minister enkele twijfels over de toepassing van de rechtsfiguur van de voogd *ad hoc* in de strafvordering. Het betreft *in casu* een recht eigen aan de minderjarige en geen recht uitgeoefend voor de minderjarige door zijn ouders of degenen die burgerlijk voor hem optreden, als beheerders van zijn goederen en zijn persoon. De figuur van de voogd *ad hoc* komt enkel voor in het burgerlijk recht of in civielrechtelijke procedures (bijvoorbeeld wet van 3 juli 1978 op de arbeidsovereenkomsten, besluiten van de Franse Gemeenschap over de leercontracten). Het betreft steeds patrimoniale rechten van het kind, met als enige uitzondering de afstammingsprocedure (ook wel burgerlijk recht) en de hulpverlening aan de jeugd (decreet van de Franse Gemeenschap). Waarschijnlijk werd de term in het laatstgenoemde decreet ten onrechte gebruikt. Ook de term voogd *ad hoc* is niet aangewezen. De recente wet op de voogdij bepaalt immers dat er enkel sprake is van voogdij, als de beide ouders zijn overleden.

Tevens uit spreker bezwaar tegen de in de amendementen nrs. 10 en 11 bepaalde leeftijdsdrempel van 14 jaar (waarom niet 12 jaar), en tegen de term « onderscheidingsvermogen ».

Mevrouw Taelman stelt voor het debat te voeren op grond van het amendement nr. 14 van mevrouw de T' Serclaes en de heer Mahoux (stuk Senaat, nr. 2-626/3). Zij is bereid de door haar vooraf ingediende amendementen in te trekken. Wel meent zij dat duidelijker moet worden gesteld dat het eerste lid het strafrechtelijk aspect betreft, en het tweede lid het burgerrechtelijk aspect. Het zou beter zijn dit artikel op te splitsen en aldus de ene bepaling in te voegen in de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering (zie amendement nr. 5) en de andere in te voegen in het Gerechtelijk Wetboek.

Tevens moet een link worden gelegd, ook in het Wetboek van strafvordering, met het wetsvoorstel inzake de jeugdadvocaten. De minderjarige die zich burgerlijke partij stelt, moet ook het recht hebben op een jeugdadvocaat.

Mevrouw de T' Serclaes legt uit dat het amendement nr. 14 (stuk Senaat, nr. 2-626/3, subamendement op amendement nr. 9 van mevrouw Nyssens) de toegang tot de rechter voor minderjarigen wettelijk poogt aan te passen aan de huidige ontwikkelingen in de rechtspraak. Spreekster verwijst naar de toelichting van het wetsvoorstel, waarbij wordt gesteld dat de wetgever en de rechtspraak specifieke, fragmen-

l'aspect civil (voir les amendements n°s 5 à 8 de Mme Taelman, doc. Sénat n° 2-626/2 et les amendements n°s 9 à 12 de Mme Nyssens, doc. Sénat n° 2-626/3).

En ce qui concerne les amendements de Mme Nyssens relatifs à l'aspect pénal, le ministre a des doutes concernant l'application de la construction juridique du tuteur *ad hoc* dans l'action civile. Il s'agit en l'occurrence d'un droit propre au mineur et pas d'un droit exercé au profit du mineur par ses parents ou par les personnes qui le représentent sur le plan civil en tant qu'administrateurs de ses biens et de sa personne. La construction du tuteur *ad hoc* apparaît uniquement en droit civil ou dans les procédures civiles (par exemple, dans la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail, dans les arrêtés de la Communauté française relatifs au contrat d'apprentissage). Il s'agit toujours de droits patrimoniaux de l'enfant, sauf dans le cadre de la procédure en matière de filiation (décret de la Communauté française). Sans doute utilise-t-on l'expression « tuteur *ad hoc* » n'est pas indiquée elle non plus. La récente loi sur la tutelle dispose en effet qu'il n'est jamais question de tutelle lorsque les deux parents sont décédés.

L'intervenant émet aussi des réserves à l'encontre des amendements n°s 10 et 11, qui prévoient une limite d'âge de 14 ans (pourquoi pas 12 ?), et du terme « discernement ».

Mme Taelman propose de mener le débat en se basant sur l'amendement n° 14 de Mme de T' Serclaes et M. Mahoux (doc. Sénat n° 2-626/3). Elle est prête à retirer les amendements qu'elle a déposés précédemment. Mais elle considère qu'il faut dire plus clairement que le premier alinéa porte sur l'aspect pénal et le deuxième sur l'aspect civil. Il serait préférable de scinder cet article et d'insérer une disposition dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale (voir l'amendement n° 5) et l'autre dans le Code judiciaire.

Il faut aussi établir un lien entre le Code d'instruction criminelle et la proposition de loi relative à l'avocat des mineurs. Le mineur qui se porte partie civile doit aussi avoir droit à l'assistance d'un avocat des mineurs.

Mme de T' Serclaes explique que l'amendement n° 14 (doc. Sénat, n° 2-626/3, sous-amendement à l'amendement n° 9 de Mme Nyssens) vise à adapter légalement à l'évolution jurisprudentielle actuelle l'accès des mineurs à la justice. L'intervenante renvoie aux développements de la proposition de loi, dans lesquels il est dit que le législateur et la jurisprudence ont créé des règles d'exception spécifiques, fragmen-

taire en weinig coherente uitzonderingsregels hebben gecreëerd waardoor de minderjarige zelf toegang tot de rechter krijgt.

Het eerste lid betreft het strafrecht en opent de mogelijkheid voor de minderjarige, slachtoffer van een overtreding gepleegd door een persoon die het ouderlijk gezag uitoefent of door een derde, zich burgerlijke partij te stellen, indien de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, verzuimen zijn rechten te doen gelden of ingeval belangen met elkaar strijden.

Het tweede lid betreft het burgerlijk aspect, en geeft de mogelijkheid aan de minderjarige persoonlijk op te treden in gerechtelijke en administratieve bewarende procedures of met betrekking tot de aan zijn persoon verbonden rechten, wanneer de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen stil zitten of in geval van belangenconflict.

Spreekster haalt als voorbeeld de vordering tot verzegeling aan in dringende gevallen, en het aanspannen van een zaak over schoolaangelegenheden of inzake sociale bijstand.

In dit amendement werd geen leeftijdsdrempel ingebouwd. Er moet dus nog worden gedebatteerd over het feit of men deze mogelijkheden geeft aan elke minderjarige dan wel of men een drempel wenst in te bouwen. Welke leeftijd dient men aan te geven (spreekster opteert voor de leeftijd van 12 jaar) en welke houding neemt men aan tegenover minderjarigen die de vooropgestelde leeftijd niet hebben bereikt? Verwacht men dan de tussenkomst van de vertrouwenspersoon, de voogd *ad hoc* of de advocaat?

Mevrouw Nyssens heeft *a priori* geen bezwaar tegen dit subamendement. Het lijkt een bevestiging van de rechtspraak en over het eerste lid althans blijkt weinig discussie te bestaan.

Wat de leeftijd betreft, twijfelt spreekster tussen 12 en 14 jaar. In de decreten blijkt 14 jaar de sleutelleeftijd te zijn. Het betreft hier een autonome rechtsingang, waarvoor meer maturiteit en verantwoordelijkheidszin is vereist dan voor een zuiver verhoor.

Wat de rechtsfiguur van de voogd *ad hoc* betreft, wenst spreekster een duidelijk onderscheid te hebben tussen enerzijds de advocaat van de minderjarige en anderzijds de voogd *ad hoc*. Zij hebben immers niet dezelfde rol; de voogd *ad hoc* oefent het ouderlijk gezag uit. Ook in het voorstel betreffende instelling van advocaten voor minderjarigen, werd zeer voorzichtig omgesprongen met de taak van de advocaat. Indien men hier de uitoefening van het ouderlijk gezag wil toekennen aan de advocaat voor minderjarigen, breekt men met de tradities. Daarom houdt mevrouw Nyssens toch aan de figuur van de voogd *ad hoc*.

De minister meent dat men toch een duidelijk onderscheid dient te maken tussen het eerste lid (kind

taires et peu cohérentes pour ouvrir l'accès à la justice au mineur lui-même.

L'alinéa 1er concerne le droit pénal et ouvre au mineur victime d'une infraction commise par une personne exerçant l'autorité parentale ou par un tiers, la possibilité de se constituer partie civile si les personnes exerçant l'autorité parentale négligent de faire valoir ses droits ou en cas de conflit d'intérêts.

L'alinéa 2 porte sur l'aspect civil et permet au mineur d'intervenir en personne dans des procédures judiciaires et administratives conservatoires ou relatives aux droits attachés à sa personne en cas d'inaction des personnes exerçant l'autorité parentale ou en cas de conflit d'intérêts.

L'intervenante cite l'exemple de l'action en apposition de scellés en cas d'extrême urgence et de l'introduction d'une action concernant des questions scolaires ou encore en matière d'assistance sociale.

L'amendement ne prévoit pas de limite d'âge. Il reste donc à débattre de la question de savoir si on accorde ces possibilités à tout mineur ou si on souhaite prévoir un seuil. Quel âge faut-il mentionner (l'intervenante opte pour 12 ans) et quelle attitude faut-il adopter vis-à-vis des mineurs qui n'ont pas encore atteint cet âge? Escompte-t-on alors l'intervention de la personne de confiance, du tuteur *ad hoc* ou de l'avocat?

Mme Nyssens ne voit *a priori* pas d'inconvénient à ce sous-amendement. Il semble confirmer la jurisprudence et l'alinéa 1er en tout cas n'est guère controversé.

Pour la question de l'âge, l'intervenante hésite entre 12 et 14 ans. Quatorze ans paraît être l'âge clé dans les décrets. Il s'agit en l'espèce d'une action autonome en justice, qui exige davantage de maturité et de sens des responsabilités qu'une simple audition.

Concernant le tuteur *ad hoc*, l'intervenante souhaite que l'on fasse une nette distinction entre, d'une part, l'avocat du mineur et, d'autre part, le tuteur *ad hoc*. Ils ne remplissent pas le même rôle; le tuteur *ad hoc* exerce l'autorité parentale. La proposition de loi instituant les avocats des mineurs est elle aussi très prudente en ce qui concerne la tâche des avocats. Si l'on devait accorder en l'occurrence l'autorité parentale à l'avocat des mineurs, on romprait avec la tradition. C'est pourquoi Mme Nyssens tient malgré tout au tuteur *ad hoc*.

Le ministre estime qu'il y a lieu de faire une nette distinction entre l'alinéa 1er (enfant victime d'un

dat het slachtoffer is van een misdrijf) en het tweede lid, waar er geen misdrijf werd gepleegd op het kind. Het eerste lid is meer jeugdbeschermend, en het is moeilijk aanvaardbaar dat een kind onder een bepaalde leeftijd (12 of 14 jaar) deze bescherming niet zou kunnen krijgen. De functie van de voogd *ad hoc* is burgerrechtelijk, met als uitzondering de decreten betreffende de jeugdbescherming.

Wat de strafvordering betreft, vindt spreker het terecht dat er geen leeftijdsdrempel werd ingevoerd. Een advocaat zou zich in naam van een kind van twee jaar dat werd verkracht bijvoorbeeld door de werkgever van zijn ouders, burgerlijke partij moeten kunnen stellen.

Mevrouw Nyssens stemt hiermee in, maar blijft erbij dat er een vertegenwoordiger *ad hoc* moet zijn om het kind te vertegenwoordigen. Het is niet de taak van de advocaat het kind te vertegenwoordigen, hij verleent hem enkel bijstand en is de woordvoerder van het kind. Indien de minister niet kan instemmen met de term «voogd *ad hoc*» moet naar een andere terminologie worden gezocht.

Naar aanleiding van de vorige bespreking (30 april 2002) dient mevrouw Taelman de amendementen nrs. 15 en 16 in (stuk Senaat, nr. 2-626/3).

Amendement nr. 15 strekt ertoe een nieuw artikel *2bis* in te voegen en betreft de bepalingen met betrekking tot het civielrechtelijk aspect.

Aldus wordt artikel 1237*bis* van het Gerechtelijk Wetboek hersteld in een nieuwe lezing die bepaalt dat de minderjarige die de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, of indien hij de leeftijd van 12 jaar niet heeft bereikt doch in staat is zich een mening te vormen, persoonlijk een rechtsvordering kan instellen, ten bewarende titel, in gerechtelijke of administratieve procedures of in procedures die betrekking hebben op zijn persoon, in geval van stilzitten van zijn wettelijke vertegenwoordigers of in geval van strijdigheid van belangen met deze laatsten.

Paragraaf 2 beschrijft de manier waarop de vordering wordt ingeleid. Er wordt voorzien in een verplichte en voorafgaande bemiddeling.

Paragraaf 3 brengt de tekst in overeenstemming met het wetsvoorstel met betrekking tot de advocaten voor minderjarigen.

Amendement nr. 16 (stuk Senaat, nr. 2-626/3), sub-amendement op amendement nr. 14 van de heer Mahoux en mevrouw de T' Serclaes, betreft het strafrechtelijk aspect en voegt de bepalingen met betrekking tot de burgerlijkepartijstelling in in de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering.

Spreekster meent dat hier geen onderscheid dient te worden gemaakt naargelang de minderjarigen zich al dan niet een mening kunnen vormen. Elk kind, ook een tweejarige die wordt misbruikt, moet zich burger-

délit) et l'alinéa 2 où aucun délit n'a été commis envers l'enfant. L'alinéa 1er relève davantage de la protection de la jeunesse et on peut difficilement admettre qu'un enfant en dessous d'un certain âge (12 ou 14 ans) ne puisse pas bénéficier de cette protection. La fonction de tuteur *ad hoc* est d'ordre civil, avec pour exception les décrets relatifs à la protection de la jeunesse.

Pour ce qui est de l'action pénale, l'intervenant estime que c'est à juste titre que l'on s'est gardé d'introduire une limite d'âge. Un avocat devrait pouvoir se constituer partie civile au nom d'un enfant de deux ans qui a, par exemple, été violé par l'employeur de ses parents.

Mme Nyssens souscrit à ce point de vue, mais elle persiste à penser qu'il doit y avoir un représentant *ad hoc* pour représenter l'enfant. Il n'appartient pas à l'avocat de représenter l'enfant; il ne fait que lui fournir une assistance et il est son porte-parole. Si le ministre ne veut pas du terme «tuteur *ad hoc*», il faut chercher une autre terminologie.

À la suite de la discussion qui précède (30 avril 2002), Mme Taelman dépose les amendements n°s 15 et 16 (doc. Sénat, n° 2-626/3).

L'amendement n° 15 vise à insérer un article *2bis* nouveau et porte sur les dispositions concernant l'aspect droit civil.

On rétablit ainsi l'article 1237*bis* du Code judiciaire dans une nouvelle version; il dispose à présent que le mineur qui a atteint l'âge de 12 ans ou qui, bien que n'ayant pas atteint l'âge de 12 ans, est à même de former sa propre opinion, peut intenter personnellement une action en justice à titre conservatoire, en cas de carence de ses représentants légaux ou en cas de conflit d'intérêts avec ces derniers, dans les procédures judiciaires ou administratives ou dans les procédures relatives à sa personne.

Le paragraphe 2 décrit la manière d'introduire l'action. On prévoit une conciliation obligatoire au préalable.

Le paragraphe 3 met le texte en conformité avec la proposition de loi instituant les avocats des mineurs.

L'amendement n° 16 (doc. Sénat, n° 2-626/3), qui est un sous-amendement à l'amendement n° 14 de M. Mahoux et de Mme de T'Serclaes, concerne l'aspect pénal et vise à ajouter des dispositions relatives à la constitution de partie civile dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

L'intervenante estime qu'en l'espèce, il ne faut pas faire de distinction selon que le mineur est ou non capable de se former une opinion. Tout enfant victime d'abus, même un enfant de deux ans, doit

lijke partij kunnen stellen. Uiteraard rijst het probleem hoe men dit procedureel kan regelen. Een voogd *ad hoc* lijkt niet gepast voor een strafrechtelijke procedure. Zou het een oplossing zijn dat de voorzitter een vertegenwoordiger aanwijst die de minderjarige in rechte vertegenwoordigt?

De minister meent dat er inderdaad een onderscheid moet worden gemaakt tussen het beschermende aspect, dat vooral aanwezig is in de strafrechtelijke bepaling, en de burgerrechtelijke procedure. In de strafrechtelijke bepaling dient geen leeftijdsdrempel te worden ingebouwd. Elke minderjarige die misbruikt is moet vertegenwoordigd kunnen worden, desgevallend bij monde niet van een voogd *ad hoc*, maar van een vertegenwoordiger in rechte. Het gaat immers verder dan burgerlijke en patrimoniale rechten.

Verder heeft spreker vragen bij de inleidende woorden van § 1 van het voorgestelde artikel 1237bis, «onverminderd de wettelijke bepalingen die aan een minderjarige het recht verlenen om in rechte op te treden». Men moet immers niet enkel de bepalingen viseren die hem het recht geven actief op te treden, maar ook bijvoorbeeld deze die hem het recht verlenen gehoord te worden, enz.

Dient men in dezelfde paragraaf te spreken van zijn wettelijke vertegenwoordigers of van degene die het ouderlijk gezag uitoefenen? Volstaat het te preciseren dat het om bewarende procedures moet gaan, of moeten deze ook dringend zijn? Verder heeft spreker vragen bij de woorden «procedures die betrekking hebben op zijn persoon». Hij verwijst naar de rechtsleer (de heer P. Martens) die het heeft over «*droits personnels* (persoonlijkheidsrechten)». Het is niet duidelijk of zaken met betrekking tot sociale bijstand bijvoorbeeld, of zaken op basis van artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek, vervat zijn in procedures die betrekking hebben op zijn persoon.

Mevrouw Taelman meent dat «persoonlijkheidsrechten» enger is dan «rechten met betrekking tot zijn persoon». De bedoeling is het ruimer te stellen.

De minister meent dat er zich in de praktijk ook een probleem kan stellen over wie zal oordelen over het feit of de minderjarige van minder dan 12 zich al dan niet een mening kan vormen.

Mevrouw de T' Serclaes antwoordt dat dit aan de rechter toekomt. Spreekster meent verder dat de woorden «*ratione loci* en *ratione materiae*» overbodig zijn en dient daarom subamendement nr. 19 in (stuk Senaat, nr. 2-626/3).

In amendement nr. 16 wenst dezelfde indienster de laatste zin van het voorgestelde artikel 3ter te wijzigen en dient zij hiertoe subamendement nr. 18 in (stuk Senaat, nr. 2-626/3). Met betrekking tot de ambts-

pouvoir se constituer partie civile. Le problème est évidemment de savoir comment régler la question du point de vue de la procédure. Un tuteur *ad hoc* ne semble pas convenir dans le cadre d'une procédure pénale. Pourrait-on résoudre le problème en prévoyant que le président désigne un représentant du mineur en justice?

Le ministre estime qu'il faut en effet faire la distinction entre l'aspect de protection, qui est surtout présent dans la disposition pénale, et la procédure civile. Il ne faut pas prévoir de limite d'âge dans la disposition pénale. Tout mineur victime d'abus doit pouvoir être représenté, le cas échéant, non pas par un tuteur *ad hoc*, mais bien par un représentant en justice. En effet, les droits en jeu en l'espèce ont une portée plus grande que les droits civils et patrimoniaux.

En outre, l'intervenant s'interroge sur le début du § 1er de l'article 1237bis proposé, «sans préjudice des dispositions légales accordant au mineur le droit d'ester en justice». En effet, il faut viser non seulement les dispositions qui lui donnent le droit d'agir, mais aussi celles qui lui donnent le droit d'être entendu, etc.

Faut-il faire état, dans le même paragraphe, de ses représentants légaux ou des personnes exerçant l'autorité parentale? Suffit-il de préciser qu'il s'agit de procédures conservatoires, ou doivent-elles également être urgentes? En outre, l'intervenant s'interroge sur les mots «procédures relatives à sa personne». Il renvoie à la doctrine (M. P. Martens) qui parle de «droits personnels (persoonlijkheidsrechten)». On ne sait pas très bien si les procédures relatives à sa personne concernent les affaires relatives à l'aide sociale, par exemple, ou les affaires fondées sur l'article 203 du Code civil.

Mme Taelman estime que l'expression «droits personnels» est moins large que celle «droits relatifs à sa personne». Le but est d'utiliser l'expression la plus large.

Le ministre estime que pourrait se poser aussi, en pratique, le problème de savoir qui décidera si le mineur de moins de douze ans est capable ou non de se former une opinion.

Mme de T' Serclaes répond que c'est au juge qu'il appartient d'en décider. Estimant en outre que les mots «*ratione loci* et *ratione materiae*» sont superflus, elle dépose à ce propos le sous-amendement n° 17 (doc. Sénat, n° 2-626/3).

Dans l'amendement n° 16, l'intervenante souhaite modifier la dernière phrase de l'article 3ter proposé et dépose à cet effet le sous-amendement n° 18 (doc. Sénat, n° 2-626/3). En ce qui concerne la désignation

halve aanwijzing van een advocaat, is het verkieslijk te verwijzen naar artikel 508/24 van het Gerechtelijk Wetboek.

Verder wenst spreekster na de woorden «tegenstrijdigheid van belangen» de zin «Indien de minderjarige niet in staat is zich een mening te vormen wijst de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg onverwijld een persoon aan om de minderjarige in rechte te vertegenwoordigen» in te voegen (amendement nr. 17 van de dames Taelman en de T' Serclaes, stuk Senaat, nr. 2-626/3).

Mevrouw Kaçar meent dat de woorden «gepleegd door ieder persoon die ouderlijk gezag uitoefent of door een derde» in het voorgestelde artikel 3ter best vervallen. Dat maakt de tekst te zwaar, is overbodig en zou beperkend kunnen worden geïnterpreteerd.

Verder heeft spreekster vragen over de woorden «ten bewarende titel» in amendement nr. 15. Is dit niet te beperkend?

De minister antwoordt dat het de bedoeling is van de indieners van deze amendementen de bestaande rechtspraak over te nemen, zonder echter verder te gaan. De rechtspraak heeft het vorderingsrecht van de minderjarige tot op heden enkel toegekend bij bewarende en dringende maatregelen. Het is een goede zaak dat men de urgentie hier laat vallen.

Mevrouw Kaçar vraagt of men de woorden «personen die het ouderlijk gezag uitoefenen» niet best vervangt door de woorden «wettelijke vertegenwoordigers».

De minister onderstreept het belang van de coherentie van de teksten. De personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, omvatten ook «de wettelijke vertegenwoordigers», die op dat ogenblik het gezag uitoefenen.

Ook de concordantie met de wet op de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen moet worden nagegaan.

Mevrouw Nyssens stelt zich vragen bij het burgerlijk aspect over de bepaling voor de kinderen die geen 12 jaar zijn. Dat de jongere in rechte kan optreden vanaf de leeftijd van 12 jaar lijkt haar enigszins logisch, ook gezien deze leeftijdsdrempel is ingevoegd bij het hoorrecht. Voor kinderen beneden de 12 jaar ligt het anders. Ofwel hebben zij een wettelijke vertegenwoordiger, ofwel komt het aan de rechter toe te oordelen over de mogelijkheid van de minderjarige zich een eigen mening te vormen. Verder heeft spreekster vragen bij de term «ten bewarende titel (conservatoire)». Wat is hiervan de juiste draagwijdte? Beoogt men enkel het kortgeding?

De minister verwijst naar de rechtsleer, meer bepaald naar de heer Paul Martens. Deze stelt «*par ailleurs, il est admis que le mineur puisse agir en référé pour introduire une action conservatoire en cas d'urgence ...*»

d'office d'un avocat, il est préférable de faire référence à l'article 508/24 du Code judiciaire.

Par ailleurs, l'intervenante désire insérer, après les mots «ou qu'il existe un conflit d'intérêts avec eux» la phrase «Si le mineur n'est pas à même de se former son opinion, le président du tribunal de première instance désigne sans délai une personne pour représenter le mineur en justice» (amendement n° 17 de Mmes Taelman et de T' Serclaes, doc. Sénat, n° 2-626/3).

Mme Kaçar estime préférable de supprimer, à l'article 3ter proposé, les mots «commise par toute personne exerçant l'autorité parentale ou par un tiers». Cette formule alourdit le texte, elle est superflue et pourrait être interprétée dans un sens restrictif.

En outre, l'intervenante s'interroge sur les mots «à titre conservatoire» à l'amendement n° 15. Ne sont-ils pas trop restrictifs?

Le ministre répond que l'objectif des auteurs de ces amendements est de consacrer la jurisprudence existante, mais sans aller plus loin. Jusqu'à présent, la jurisprudence n'a accordé le droit d'action aux mineurs que pour des mesures conservatoires et urgentes. C'est une bonne chose que d'abandonner l'urgence en l'espèce.

Mme Kaçar demande s'il n'est pas préférable de remplacer les mots «personnes exerçant l'autorité parentale» par les mots «représentants légaux».

Le ministre souligne qu'il est important que les textes soient cohérents. Les personnes qui exercent l'autorité parentale englobent aussi les «représentants légaux», qui exercent l'autorité à ce moment-là.

Il faut aussi vérifier la concordance avec la loi sur la protection pénale des mineurs.

Mme Nyssens s'interroge, concernant l'aspect civil, sur d'incidence de la disposition pour les enfants de moins de douze ans. Il lui semble logique quelque part que le jeune puisse agir en justice dès l'âge de 12 ans, notamment parce que cette limite d'âge a été prévue pour le droit d'être entendu. Mais pour les enfants de moins de douze ans, les choses se présentent différemment. Soit le mineur a un représentant légal, soit il appartient au juge d'apprécier s'il est à même de former sa propre opinion. L'intervenante s'interroge aussi sur le terme «à titre conservatoire». Quelle en est la portée exacte? Ne vise-t-on que le seul référé?

Le ministre se réfère à la doctrine, notamment à M. Paul Martens, selon qui «*par ailleurs, il est admis que le mineur puisse agir en référé pour introduire une action conservatoire en cas d'urgence ...*»

Mevrouw Nyssens leidt eruit af dat enkel de zaken in kortgeding worden beoogd. Men beoogt eigenlijk dringende en voorlopige maatregelen.

Mevrouw de T' Serclaes onderstreept dat amendement nr. 14 ertoe strekte de toegang tot de rechter voor minderjarigen wettelijk aan te passen aan de huidige ontwikkelingen in de rechtspraak. Het amendement laat de mogelijkheid open zich ook aan te passen aan eventuele evoluties in de rechtspraak.

De jongere leidt de bewarende procedure in en achteraf kan het openbaar ministerie of een vertegenwoordiger in rechte de belangen van de minderjarige ten gronde behartigen.

Spreekster verwijst naar een artikel van de heer Moreau (l'autonomie du mineur en justice), dat luidt als volgt: «*le principe trouve une traduction, que certains auteurs estiment restrictive, dans l'article 1150 du Code Judiciaire autorisant en cas d'extrême urgence, le mineur à introduire personnellement une requête en scellés ou une saisie conservatoire sur les biens de son débiteur. Les actions en référé ont également été assimilées aux actes conservatoires en raison de l'urgence et du fait que le juge saisi ne statue pas sur le fond du litige ...*»

De minister wijst erop dat het openbaar ministerie achteraf op basis van artikel 138 van het Gerechtelijk Wetboek alle initiatieven kan nemen met het oog op de bescherming van de rechten van het kind (ten gronde).

Niet alleen de rechtspraak evolueert om de minderjarige in bepaalde gevallen toegang tot de rechter te verlenen, maar ook de wetgever zelf heeft in bepaalde gevallen, met betrekking tot rechten die betrekking hebben op de persoon van de minderjarige, de mogelijkheid verleend autonoom in rechte op te treden (zie het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het huwelijk, ontkenning van vaderschap, enz.).

Mevrouw Nyssens meent verder dat amendement nr. 15 van mevrouw Taelman niet voldoende duidelijk stelt wie zal oordelen over het feit dat de minderjarige beneden de 12 jaar in staat is zijn mening te vormen.

De commissie is van oordeel dat dat aan de rechter toekomt, maar dat zou uitdrukkelijk in de bepaling moeten komen.

Aldus dient zij amendement nr. 20 in, dat amendement nr. 15 subamendeert en de laatste zin van § 2 vervangt (stuk Senaat, nr. 2-626/3).

Spreekster heeft ook twijfels over de verplichte en de voorafgaande bemiddeling.

De minister meent dat de poging tot verzoening belangrijk is om de vrede binnen het gezin te bewaren. Nochtans moet dat niet noodzakelijk gebeuren in een afzonderlijke zitting. Niets belet dat deze poging plaatsvindt op de inleidingszitting of wanneer de zaak voor pleidooien is vastgesteld.

Mme Nyssens en déduit que seules les actions en référé sont visées. On vise en fait des mesures urgentes et provisoires.

Mme de T' Serclaes souligne que l'amendement n° 14 visait à adapter légalement l'accès à la justice pour les mineurs à l'évolution jurisprudentielle actuelle. L'amendement laisse ouverte la possibilité de s'adapter aussi à l'évolution éventuelle de la jurisprudence.

Le jeune intente la procédure conservatoire, après quoi le ministère public ou un représentant en justice peut défendre les intérêts du mineur sur le fond.

L'intervenante renvoie à un article de M. Moreau (l'autonomie du mineur en justice), dans lequel on peut lire: «*le principe trouve une traduction, que certains auteurs estiment restrictive, dans l'article 1150 du Code Judiciaire autorisant en cas d'extrême urgence, le mineur à introduire personnellement une requête en scellés ou une saisie conservatoire sur les biens de son débiteur. Les actions en référé ont également été assimilées aux actes conservatoires en raison de l'urgence et du fait que le juge saisi ne statue pas sur le fond du litige ...*»

Le ministre souligne que le ministère public, en application de l'article 138 du Code judiciaire peut prendre ensuite, toutes les initiatives en vue de protéger le droits de l'enfant (sur le fond).

Outre que la jurisprudence évolue dans un sens tendant à donner accès à la justice au mineur, le législateur a lui aussi, dans certains cas, permis au mineur, d'ester en justice de manière autonome à propos de droits touchant sa personne (voir le Code civil relatif au mariage, le désaveu de paternité, etc.)

Mme Nyssens estime en outre que l'amendement n° 15 de Mme Taelman n'indique pas assez clairement qui va déterminer si le mineur de moins douze ans est à même de former sa propre opinion.

La commission pense qu'il appartient au juge de le faire, mais il convenait de l'indiquer expressément dans la disposition.

Mme Nyssens dépose donc l'amendement n° 20, qui sous-amende l'amendement n° 15 et remplace la dernière phrase du § 2 (doc. Sénat, n° 2-626/3).

L'intervenante exprime aussi ses doutes à propos de la médiation obligatoire et préalable.

Le ministre estime que la tentative de conciliation est importante pour la préservation de la paix au sein du ménage. Il n'est toutefois pas nécessaire qu'elle ait lieu au cours de l'audience d'introduction ou lorsque la date des plaidoiries a été fixée.

In haar subamendement nr. 20 poogt mevrouw Nyssens de procedure zoveel mogelijk te verduidelijken. De laatste zin van § 2 zal als volgt luiden :

«De rechter beveelt de persoonlijke verschijning van de partijen. Hij hoort de minderjarige zonder dat de andere partijen aanwezig zijn. Hij beslist bij een met redenen omklede beschikking over de bekwaamheid van de minderjarige van jonger dan twaalf jaar om in rechte op te treden, nadat hij gepoogd heeft de partijen te verzoenen en hun aandacht heeft gevestigd op de mogelijkheden tot bemiddeling. Tegen die beschikking is geen beroep mogelijk.»

Stemmingen

Artikel 1

Dit artikel wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 2

De amendementen nrs. 1, 7 en 8 van mevrouw Taelman zijn ingetrokken.

Amendement nr. 9 van mevrouw Nyssens is ingetrokken.

Amendement nr. 14 van mevrouw de T' Serclaes en de heer Mahoux, als gesubamendeerd door de amendementen nr. 16 van mevrouw Taelman, nr. 17 van de dames Taelman en de T' Serclaes en nr. 18 van mevrouw de T' Serclaes, wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het geamendeerde artikel 2 wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 2bis

Amendement nr. 15 van mevrouw Taelman, als gesubamendeerd door de amendementen nrs. 19 van mevrouw de T' Serclaes en 20 van mevrouw Nyssens, wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 3

Amendement nr. 2 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Amendement nr. 10 van mevrouw Nyssens wordt overbodig.

Artikel 4

Amendement nr. 3 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Dans son sous-amendement n° 20, Mme Nyssens s'efforce de clarifier la procédure autant que possible. La dernière phrase du § 2 devient par conséquent :

«Le juge ordonne la comparution personnelle des parties. Il entend le mineur hors la présence des autres parties. Il se prononce par ordonnance motivée sur la capacité du mineur de moins de douze ans d'ester en justice, après avoir tenté de concilier les parties et attiré leur attention sur les possibilités offertes par la médiation. Cette ordonnance n'est susceptible d'aucun recours.»

Votes

Article 1er

Cet article est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 2

Les amendements n°s 1, 7 et 8 de Mme Taelman sont retirés.

L'amendement n° 9 de Mme Nyssens est retiré.

L'amendement n° 14 de Mme de T' Serclaes et M. Mahoux, tel que sous-amendé par les amendements n° 16 de Mme Taelman, n° 17 de Mme Taelman et de T' Serclaes et n° 18 de Mme de T' Serclaes, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'article 2 amendé est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 2bis

L'amendement n° 15 de Mme Taelman, tel que sous-amendé par les amendements n° 19 de Mme de T' Serclaes et n° 20 de Mme Nyssens, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 3

L'amendement n° 2 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement n° 10 de Mme Nyssens est devenu sans objet.

Article 4

L'amendement n° 3 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Amendement nr. 11 van mevrouw Nyssens wordt overbodig.

Artikel 5

Amendement nr. 4 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Amendement nr. 12 van mevr Nyssens wordt overbodig.

Artikel 6

Amendementen nrs. 5 en 6 van mevrouw Taelman en 13 van mevrouw Nyssens zijn ingetrokken.

IV. PROCEDURE — ONTWERP VAN AANGENOMEN TEKST

De commissie geeft uitdrukkelijk de wens te kennen het ontwerp van aangenomen tekst, zoals deze voortvloeit uit de stemmingen onder III, te onderwerpen aan een grondig onderzoek op het vlak van legistiek en wetsterminologie.

Tevens wordt beslist dat ook de coherentie moet worden nagegaan met de samenhangende wetsvoorstellen nrs. 2-256 en 2-554. Het onderzoek kan eventueel aanleiding geven tot het indienen van nieuwe amendementen, die juridisch-technische verbeteringen inhouden of die de samenhang met de andere wetsvoorstellen herstellen.

Duidelijkheidshalve wordt hierna het ontwerp van aangenomen tekst weergegeven.

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Artikel 2

In de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering wordt een artikel *3ter* ingevoegd, luidende:

«Art. *3ter*. — De minderjarige, slachtoffer van een misdrijf gepleegd door ieder persoon die ouderlijk gezag uitoefent of door een derde, kan zich burgerlijke partij stellen bij stilzitten van deze personen met ouderlijk gezag of in geval van tegenstrijdigheid van belangen.

Indien de minderjarige niet in staat is zijn mening te vormen duidt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg onverwijld een persoon aan om de minderjarige in rechte te vertegenwoordigen.

Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt hem ambtshalve een advocaat aangewezen, oveenkomstig artikel 508/24 van het Gerechtelijk Wetboek.

L'amendement n° 11 de Mme Nyssens est devenu sans objet.

Article 5

L'amendement n° 4 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement n° 12 de Mme Nyssens est devenu sans objet.

Article 6

Les amendements n°s 5 et 6 de Mme Taelman et 13 de Mme Nyssens ont été retirés.

IV. PROCÉDURE — PROJET DE TEXTE ADOPTÉ

La commission exprime explicitement le souhait de soumettre le projet de texte adopté résultant des votes en III à un examen approfondi sur les plans de la terminologie législative et de la légistique.

Il est également décidé de vérifier la cohérence avec les propositions de loi connexes n°s 2-256 et 2-554. L'examen peut éventuellement donner lieu au dépôt d'amendements nouveaux, comportant des corrections de technique juridique ou rétablissant la cohésion avec les autres propositions de loi.

Pour souci de clarté, le projet de texte adopté est reproduit ci-dessous.

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Article 2

Dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale, il est inséré un article *3ter*, rédigé comme suit:

«Art. *3ter*. — Le mineur, victime d'une infraction commise par toute personne exerçant l'autorité parentale ou par un tiers, est autorisé à se constituer partie civile si les personnes exerçant l'autorité parentale manquent de défendre ses droits ou qu'il existe un conflit d'intérêt avec eux.

Si le mineur n'est pas à même de se former son opinion, le président du tribunal de première instance désigne sans délai une personne pour représenter le mineur en justice.

Quand le mineur n'a pas d'avocat, il lui en est désigné un d'office conformément à l'article 508/24 du Code judiciaire.»

Artikel 3

In het vierde deel, boek IV, van het Gerechtelijk Wetboek wordt hoofdstuk IX*bis* dat artikel 1237*bis* bevat, hersteld in de volgende lezing:

«Hoofdstuk IX*bis*. — Rechtsvordering van minderjarigen.

Artikel 1237*bis*. — § 1. Onverminderd de wettelijke bepalingen die aan een minderjarige het recht verlenen om in rechte op te treden, kan de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, of indien hij de leeftijd van twaalf jaar niet heeft bereikt doch in staat is zijn of haar mening te vormen, persoonlijk een rechtsvordering instellen in geval van stilzitten van zijn wettelijke vertegenwoordigers, in geval van tegenstrijdigheid van belangen met dezen laatsten ten bewarende titel in gerechtelijke of administratieve procedures die betrekking hebben op zijn persoon.

§ 2. De vordering van de minderjarige wordt ingeleid bij een eenvoudig verzoekschrift. De rechter beveelt de persoonlijke verschijning van de partijen. Hij hoort de minderjarige zonder dat de andere partijen aanwezig zijn. Hij beslist bij een met redenen omklede beschikking over de bekwaamheid van de minderjarige van jonger dan twaalf jaar om in rechte op te treden, nadat hij gepoogd heeft partijen te verzoenen en hun aandacht heeft gevestigd op de mogelijkheden tot bemiddeling. Tegen die beschikking is geen beroep mogelijk.

§ 3. Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt er hem een toegewezen overeenkomstig artikel 508/24 van het Gerechtelijk Wetboek.»

[...]

[...]

[...]

V. SYNTHESEAMENDEMENT NR. 21 VAN MEVROUW Taelman c.s.

Het juridisch-technisch onderzoek van het ontwerp van tekst, dat werd verricht in overleg met de dienst wetsevaluatie geeft aanleiding tot volgend globaal amendement dat de artikelen 2 tot 5 herschrijft (stuk Senaat, nr. 2-626/4, amendement nr. 21).

De artikelen 2 tot 5 vervangen als volgt:

Art. 2

In de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering wordt een artikel 3*ter* ingevoegd, luidende:

«Art. 3*ter*.— De minderjarige, slachtoffer van een misdrijf, kan zich burgerlijke partij stellen bij stilzit-

Article 3

Dans la quatrième partie, livre IV, du Code judiciaire, le chapitre IX*bis*, comprenant l'article 1237*bis*, est rétabli dans la rédaction suivante:

«Chapitre IX*bis*. Des actions en justice intentées par les mineurs.

Art. 1237*bis*. — § 1er. Sans préjudice des dispositions légales accordant au mineur le droit d'ester en justice, le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui, bien que n'ayant pas atteint l'âge de douze ans, est à même de former sa propre opinion, peut intenter personnellement une action en justice à titre conservatoire, en cas de carence de ses représentants légaux ou en cas de conflit d'intérêts avec ces derniers, dans les procédures judiciaires ou administratives ou dans les procédures relatives à sa personne.

§ 2. L'action du mineur est introduite par simple requête. Le juge ordonne la comparution personnelle des parties. Il entend le mineur hors la présence des autres parties. Il se prononce par ordonnance motivée sur la capacité du mineur de moins de douze ans d'ester en justice, après avoir tenté de concilier les parties et attire leur attention sur les possibilités offertes par la médiation. Cette ordonnance n'est susceptible d'aucun recours.

Lorsque le mineur n'a pas d'avocat, il lui en est commis un conformément à l'article 508/24 du Code judiciaire.»

[...]

[...]

[...]

V. AMENDEMENT GLOBAL n° 21 DE MME Taelman ET CONSORTS

L'examen juridico-technique du projet de texte, qui a été effectué en concertation avec le service d'évaluation de la législation, donne lieu à l'amendement global suivant, qui réécrit les articles 2 à 5 (doc. Sénat, n° 2-626/4, amendement n° 21).

Remplacer les articles 2 à 5 par ce qui suit:

Art. 2

Dans le titre préliminaire du Code d'instruction criminelle, il est inséré un article 3*ter*, rédigé comme suit:

«Art. 3*ter*.— Le mineur, victime d'une infraction est autorisé à se constituer partie civile si les personnes

ten van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in geval van tegenstrijdigheid van belangen met hen.

Indien de minderjarige niet in staat is zijn mening te vormen wijst de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg onverwijld een vertegenwoordiger *ad hoc* aan.

Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt hem een advocaat voor minderjarigen toegevoegd, overeenkomstig artikel 508/24 van het Gerechtelijk Wetboek.»

Art. 3

In het vierde deel, boek IV, van het Gerechtelijk Wetboek wordt hoofdstuk IX*bis* dat artikel 1237*bis* bevat, hersteld in de volgende lezing:

«Hoofdstuk IX*bis*: rechtsvordering van minderjarigen.

Art. 1237*bis*.— § 1. Onverminderd de wettelijke bepalingen die aan een minderjarige het recht verlenen om in rechte op te treden, kan de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt of die de leeftijd van twaalf jaar niet heeft bereikt doch in staat is zijn mening te vormen, in geval van stilzitten van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in geval van tegenstrijdigheid van belangen met hen, persoonlijk een rechtsvordering instellen in gerechtelijke of administratieve bewarende procedures of in procedures met betrekking tot de aan zijn persoon verbonden rechten.

§ 2. De vordering van de minderjarige wordt ingeleid bij een eenvoudig verzoekschrift. De rechter beveelt de persoonlijke verschijning van de partijen. Hij hoort de minderjarige zonder dat de andere partijen aanwezig zijn. Hij beslist bij een met redenen omklede beschikking over de bekwaamheid van de minderjarige van jonger dan twaalf jaar om zijn mening te vormen. Tegen die beschikking is geen beroep mogelijk. In voorkomend geval poogt hij de partijen te verzoenen en vestigt hij hun aandacht op de mogelijkheden tot bemiddeling.

§ 3. Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt hem een advocaat voor minderjarigen toegevoegd overeenkomstig artikel 508/24.»

Verantwoording

In artikel 2 wordt het eerste lid van het voorgestelde artikel 3*ter* vereenvoudigd. Als men verwijst naar minderjarigen die het slachtoffer zijn van een misdrijf gepleegd door een persoon die het ouderlijk gezag uit-

exerçant l'autorité parentale manquent de défendre ses droits ou qu'il existe un conflit d'intérêt avec celles-ci.

Si le mineur n'est pas capable de se forger une opinion, le président du tribunal de première instance désigne sans délai un représentant *ad hoc*.

Quand le mineur n'a pas d'avocat, il lui est attribué un avocat des mineurs conformément à l'article 508/24 du Code judiciaire.»

Art. 3

Dans la quatrième partie, livre IV, du Code judiciaire, le chapitre IX*bis*, comprenant l'article 1237*bis*, est rétabli dans la rédaction suivante:

«Chapitre IX*bis*: des actions en justice intentées par les mineurs.

Art. 1237*bis*.— § 1er. Sans préjudice des dispositions légales accordant au mineur le droit d'ester en justice, le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui, bien que n'ayant pas atteint l'âge de douze ans, est capable de se forger une opinion, peut, si les personnes exerçant l'autorité parentale manquent de défendre ses droits ou qu'il existe un conflit d'intérêts avec celles-ci, intenter personnellement une action en justice dans les procédures judiciaires ou administratives conservatoires ou dans les procédures relatives aux droits attachés à sa personne.

§ 2. L'action du mineur est introduite par simple requête. Le juge ordonne la comparution personnelle des parties. Il entend le mineur hors la présence des autres parties. Il se prononce par ordonnance motivée sur la capacité du mineur de moins de douze ans de se forger une opinion. Cette ordonnance n'est susceptible d'aucun recours. Le cas échéant il tente de concilier les parties et attire leur attention sur les possibilités offertes par la médiation.

§ 3. Lorsque le mineur n'a pas d'avocat, il lui est attribué un avocat des mineurs conformément à l'article 508/24.»

Justification

L'article 2 simplifie l'alinéa 1er de l'article 3*ter* proposé. Lorsque l'on se réfère à des mineurs qui sont victimes d'une infraction commise par une personne exerçant l'autorité parentale ou par une autre

oefent of door een ander persoon, viseert men zonder meer alle minderjarigen die het slachtoffer zijn van een misdrijf.

Bovendien werden de redacties van het voorgestelde artikel 3ter en het in artikel 3 voorgestelde artikel 1237bis op elkaar en op de terminologie van het wetsvoorstel nr. 554 afgestemd (stilzitten van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, tegenstrijdigheid van belangen met hen, in staat zijn mening te vormen, een advocaat voor minderjarigen).

In artikel 3 wordt voor § 1 van het voorgestelde artikel 1237 een meer leesbare redactie voorgesteld, naast de uniformisering van de terminologie waarvan hiervoor sprake was. Bovendien wordt ook teruggegrepen naar de tekst zoals voorgesteld in amendement nr. 14.

De redactie van § 2 wordt eveneens aangepast. De rechter dient zich uit te spreken over de bekwaamheid van de minderjarige zijn mening te vormen. De vraag of hij al dan niet in rechte kan treden is het door de wet bepaalde gevolg van het antwoord op de eerste vraag, en valt buiten de appreciatiebevoegdheid van de rechter.

Bovendien lijkt de huidige tekst te impliceren dat de rechter de partijen, dus ook de minderjarige, in elk geval eerst wijst op de mogelijkheden van bemiddeling en slechts dan beslist of hij in de voorwaarden verkeert om in rechte te treden. Een verzoening en bemiddeling veronderstellen toch ook dat de minderjarige is staat is zijn mening te vormen. De tekst wordt bijgevolg genuanceerd.

Paragraaf 3 van het voorgestelde artikel 1237bis wordt ten slotte aangepast om uitdrukkelijk te verwijzen naar de advocaten voor minderjarigen.

Het amendement wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

VI. EINDSTEMMING

Het geamendeerde wetsvoorstel in zijn geheel wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Het verslag wordt eenparig goedgekeurd door de acht aanwezige leden.

De rapporteurs,
Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSSSENS.

De voorzitter,
Josy DUBIÉ.

personne, on vise sans plus tous les mineurs victimes d'une infraction.

En outre, les rédactions de l'article 3ter proposé et de l'article 1237bis proposé à l'article 3 ont été harmonisés et adaptés à la terminologie de la proposition de loi n° 554 (manquement des personnes exerçant l'autorité parentale, conflit d'intérêts avec celles-ci, capacité de se forger une opinion, avocat des mineurs).

L'article 3 suggère, outre l'uniformisation de la terminologie susvisée, une rédaction plus intelligible du § 1er de l'article 1237 proposé. Il s'inspire par ailleurs aussi du texte proposé par l'amendement n° 14.

La rédaction du § 2 est également adaptée. Le juge doit se prononcer sur la capacité du mineur de se forger une opinion. La question de savoir s'il peut ou non ester en justice est le corollaire, prévu par la loi, de la réponse à la première question et ne relève pas du pouvoir d'appréciation du juge.

En outre, le texte actuel semble impliquer que le juge commence en tout cas par signaler aux parties, y compris dès lors au mineur, les possibilités de médiation et ne décide qu'après si ce dernier se trouve dans les conditions pour ester en justice. Une conciliation et une médiation supposent pourtant aussi que le mineur soit capable de se forger une opinion. Le texte est donc nuancé.

Enfin, le § 3 de l'article 1237bis proposé est adapté pour renvoyer explicitement aux avocats des mineurs.

L'amendement est adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

VI. VOTE FINAL

L'ensemble de la proposition de loi amendée a été adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 8 membres présents.

Les rapporteuses,
Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSSSENS.

Le président,
Josy DUBIÉ.